

① רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ג

ומעמידין בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליה הקורא בתורה או מי אשר אומר לעם דברי כבושין כדי שישמעו כולם, וכשמעמידין התיבה שיש בה ספר תורה מעמידין אותה באמצע ואחורי התיבה כלפי ההיכל ופניה כלפי העם

טור אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ (2A)

ומעמידים בימה באמצע ב"ה לעמוד עליה הקורא בתורה כדי שישמעו כולם

(2B) שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ה

הגה: ועושין בימה באמצע ב"ה, שיעמוד עליה הקורא בתורה וישמעו כולם

(3A) כסף משנה הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק יא הלכה ג

ומעמידין בימה וכו' וכשמעמידין התיבה וכו' עד וכלפי התיבה. תוספתא כתבה הרי"ף פרק הקורא עומד כיצד זקנים יושבים פניהם כלפי העם ואחוריהם כלפי הקודש וכשמניחין התיבה פניה כלפי העם ואחוריה כלפי הקודש. ודברי רבינו במקום הזה צריכין יישוב שהוא מזכיר כאן שני מיני תיבות האחת קראה בימה והיא שעולה עליה הקורא או הדורש, ועוד תיבה שנית שיש בה ס"ת ומשמע מלשוננו ששתיהן מעמידין באמצע הבית ויש לחקור היאך מעמידין זו כנגד זו או באי זה אופן. ועוד שהתיבה השניה שיש בה ס"ת אם כוונתו לומר שהוא הארון שבו הספרים לעולם א"א שהוא כתב בסמור שבהיכל הם וההיכל בנוי בכותל הבית כמבואר בלשוננו והתיבה השניה הזאת כתב שמעמידין אותה באמצע הבית. ואם הכונה בתיבה השניה התיבה שמעמידין עליה הס"ת בשעת קריאת התורה הרי בבימה היו קורין בתורה כמו שכתב כדי שיעלה עליה הקורא בתורה וקשה שמנהג כל ישראל להיות פני הקורא כלפי הקדש והרי תוספתא זו צוחת וחולקת עליה דליהו אחוריהם אל הקודש ופניהם אל העם. ולכך נ"ל שתיבה הוא בימת עץ קטנה שעליה מעמידין הס"ת בעת קריאת התורה והאמר שמניחין אותה באמצע הבימה ודייק נמי דגבי בימה כתב רבינו ומעמידין בימה באמצע הבית וגבי תיבה כתב מעמידין אותה באמצע כלומר באמצע הבימה לפני התיבה לא לגבי הקורא קאמר אלא פני התיבה קרוי החד שבו קורין בתורה שהכתב מיושר ואחורי התיבה קורא הצד שכנגדו שהכתב מהופך והשתא הוי מנהג כל ישראל בקריאת התורה על הדין ועל האמת פניה של תיבה כלפי העם ואחוריה כלפי הקודש. ואל תשיבני מהבימות שבונים בימים האלו בקצת מקומות בסוף בה"כ ולא באמצע וכן התיבות שעליהם מניחים התורה שהם בסוף הבימות לא באמצע כי העמדה באמצע אינו מהחייב אך הכל לפי המקום והזמן שבאותם הזמנים שהיו בתי כנסיות גדולים עד מאד היו צריכים להעמיד הבימה באמצע כדי להשמיע לכל העם אבל בזמנים הללו שבעונותינו בתי כנסיות שלנו הם קטנים וכל העם שומעים יותר נוי הוא להיות לצד אחד מלהיות באמצע ואף ע"פ שעכשיו אין מעמידין הס"ת באמצע הבימה אפשר שנהגו כן לכבוד הזקנים וכבר כתבתי שלא הקפידה הברייתא על כך אלא הכל כפי המקומות

(3B) תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג

כיצד היו זקנים יושבין פניהם כלפי העם ואחריהן כלפי קודש כשמניחין את התיבה פניה כלפי העם ואחריה כלפי קודש

(4) ביאור הגר"א אורח חיים סימן קנ סעיף ה

ועושין כו'. סוכה נ"א ב' וע' תוס' שם ד"ה וכוון כו' והא דעוניו כו' וז"ש בתוספתא שם וכשמניחין התיבה פניהם נגד העם ואחוריהם כלפי הקדש ר"ל שישבת אחורי התיבה לצד הפתח שהבימה באמצע בה"כ לפני התיבה הוא הצד שבו קורין בתורה ואחורי היינו הצד שכנגדו שהכתב מהופך וע' כ"מ הטעם שאנו נוהגין להעמיד בסוף בה"כ ע"ש

5A תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נא עמוד ב

תניא, רבי יהודה אומר: מי שלא ראה דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים לא ראה בכבודן של ישראל. אמרו: כמין בסילקי גדולה היתה, סטיו לפנים מסטיו, פעמים שהיו בה פעמים שהיו שם ששים רבוא כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרים והיו בה שבעים ואחת קתדראות של זהב כנגד שבעים ואחד של סנהדרי גדולה, כל אחת ואחת אינה פחותה מעשרים ואחד רבוא ככרי זהב. ובימה של עץ באמצעיתה, וחזן הכנסת עומד עליה והסודרין בידו, וכיון שהגיע לענות אמן - הלה מניף בסודר, וכל העם עונין אמן

5B תוספות מסכת סוכה דף נב עמוד א

וכיון שהגיע לענות אמן מניף בסודר וכל העם עונין אמן - בערוך קשיא ליה לרבינו נסים הא דאמר בריש גמרא שלשה שאכלו (ברכות דף מז.) אין עונין אמן יתומה והא הכא לא שמעו הברכה אלא בהנפת הסודרין יודעין שהגיע עונת אמן והן עונין אמן יתומה ומפרש בשם רבנן דבני מערבא שעל מי שהוא חייב ברכה קאמר ובעניינתו אמן רוצה לצאת ידי חובתו צריך שישמע ואחר כך יענה אמן ולא יענה אמן יתומה והא דעונין אמן בהנפת סודרין היינו בקריאת ספר תורה ולא בתפלה ולא בדבר ששליח מוציא רבים ידי חובתו וכן מפרש בגמרא דפירקין בירושלמי בימה של עץ באמצע וחזן הכנסת עליה עמד אחד מהן לקרות היה הממונה מניף בסודרין והם עונין אמן על כל ברכה וברכה ובברכות ירושלמי בסוף אלו דברים קאמר איזו היא אמן יתומה הווא אמר רב הן הן דחייב לומר ברכה ולא ידע מה הוא עונה ורב כהן צדק גאון אמר חייב צבור לשתוק ולשמע כל ברכה וברכה מפי התזן ואח"כ יענה אמן לאחר שתכלה הברכה מפי המברך ועוד יש לומר יודעים היו לכונן סדר הברכות שזו אחר זו במנין שמונין כסדר

5C תוספות הרא"ש מסכת סוכה דף נא עמוד ב

ורבינו שמואל תירץ דהא דקאמר בפרק שלשה שאכלו שאין עונין אמן יתומה מיירי שאינו יודע על איזה ברכה הוא עונה אמן אבל הכא מיירי שהיו יודעים סדר ברכות והיה יודע על איזה ברכה הוא עונה אמן אלא שלא היה שומע את קול החזן

6 ערוך לנר מסכת סוכה דף נא עמוד ב

בא"ד. ורב כהן צדק גאון. משמע שרכ"צ גאון ס"ל ג"כ כרבינו נסים דדוקא אם רוצה לצאת שייך אמן יתומה מדנקט לשמוע כל ברכה וברכה מפי החזן דהיינו בתפלה וכפי שנראה מדברי ר"ג שהביא הערוך דוקא בקריאת התורה נקרא שאינו יוצא בברכה משא"כ בתפלה שהרי לזה מביא רא' מן הירושלמי שהזכיר במעשה דאלכסנדריא דוקא לקרות בתורה כיון שבתפלה השליח צבור מוציא הצבור בברכתו וכן משמע מדברי הערוך שסמך הר דרב כהן צדק לדברי הרבינו נסים ולא כתב אבל רכ"צ גאון כתב ומשמע מזה שלא חולק על רבינו נסים

בא"ד. ועוד י"ל יודעים היו. זה הוסיפו התוס' על דברי הערוך שכל דבריהם עדי כאן הם דברי הערוך וכתירוץ זה דועוד י"ל כתב גם רש"י בברכות (מז א ד"ה יתומה) וכן כתבו גם התוס' שם (ד"ה אמן) והא דלא ניחא להו בת' רבינו נסים אף שלכאורה מוכח כן מן הירושלמי כמו שהוכיח ר"ג י"ל דה' דוחק להם לפרש דהר מניף בסודרין ה' באמן דקריאת התורה לבד כיון שבגמרא שלנו לא הוזכר כן ועוד דיקשה מה הועיל תקנה זו דהנפת סודרין בקריאת התורה דאכתי איך יצאו בתפלה ולכן ניחא להו לפרש דבתפלה ידעו למנות הברכות לענות אמן על כל ברכה וברכה

7 רמב"ם הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ז הלכה כג

בכל יום ויום היו מקיפין את המזבח בלולביהן בידיהן פעם אחת ואומרין אמן ה' הושיעה נא, אגא ה' הושיעה נא, וביום השביעי מקיפין את המזבח שבע פעמים, וכבר נהגו ישראל בכל המקומות להניח תיבה באמצע בית הכנסת ומקיפין אותה בכל יום כדרך שהיו מקיפין את המזבח זכר למקדש

ש"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן כח

בהכ"נ ישנה שסתרו אנשי הקהל קדש והרתיבו בנין החדשה לרומם בית אלקינו ורוצים להעמיד הבימה שקורים בתורה בסוף בהכ"נ סמוך לארון הקודש ולא באמצע כמו שהיה מקדמת דנא באמרם שיהיה נוי והרוחה יותר בבהכ"נ מאשר תעמוד באמצע, ונפשו היפה בשאלתו אי שפיר דמי לשנויי או לא. תשובה, לפני פר"מ נגלו תעלומות ולא צריך ליעץ במכתיר ויפה כל דברמב"ם [ה' תפלה פי"א ה"ג] מפרש בוניו תיבה באמצע בהכ"נ כדי שישמעו כולם בשוה וכ"כ טור ורמ"א בהג"ה ש"ע ס"ס ק"ן וכל המשנה ידו על התחתונה. האמנם בכ"מ כ' ללמוד זכות על איזה מקומות בארצותם שבנו הבימה בסוף בהכ"נ, וכ' דהם ס"ל דוקא בזמנם שהיה רוב העם ולא שמעו קול הקורא כי אם מהאמצע אבל בעו"ה בקהלות קטנות ואנשים בהם מעט ישמעו גם מהבימה שבסוף בהכ"נ ע"ש, והנה לא הראה כ"מ מקום מנ"ל להפוסקים שתעמוד הבימה באמצע בהכ"נ והוא ש"ס ערוך בסוכה נ"א ע"ב באנשי אלכסנדריא, ויפה כ' הרב כ"מ ללמוד זכות על איזה קהלות הנוהגים נגד הש"ס, אבל נ"ל שנשתבשו הקהלות במ"כ אדרבא ק"ו השתא ומה אלכסנדריא שבכל זאת לא שמעו כל הקהל שהצריכו להניף בסודרים ואפ"ה העמידו באמצע ולא בסוף, אע"ג שככה ה' יכולים לראות הנפת סודר מהסוף כמו מהאמצע ואם לא די בסודר א' יעמידו שנים, אע"כ לא שפיר דמי למיעבד הכי, ומסברא אומר כיון שאנו מחזיקים הבימה שבה קורין פ' הקרבנות כמו מזבח שמפני כן מסבבים הבימה בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח, ואותו המזבח שעמד בהיכל לפני ארון הקודש שהוא מזבח מקטר קטרת היה עומד באמצע הבית מכוון בין מנורה לשולחן וכפירש"י בפ' תרומה [כ"ו - ל"ה] וכמבואר בש"ס [יומא ל"ג ע"ב] ורמב"ם [ה' בית הבחירה פי"א ה"ז], ויען הבימה שלנו עומדת בפנים כמזבח הפנימי ע"כ ראוי להעמידו באמצע בהכ"נ לדמותו לבהמ"ק בכל האפשרי ואין לשנות במקדש מעט שלנו ואפילו להכ"מ דיהיב טעמא לזכות אותן הקהלות מ"מ אנו אין לנו, כי הלא אבותינו שבנו בהכ"נ הלז בנו אותו באמצע ש"מ כר היה נוח להם להשמיע לכל העם, ותל"ת לא נתמעטו הציבור אדרבא נתרבו תל"ת וא"כ אדרבא אפילו היה נבנה בראשיתה בסוף בהכ"נ כיון שהי' מועטים צריכים עתה לבנותה באמצע בלי ספק ועכ"פ חלילה לשנויי מאשר היה. ועוד נ"ל דאפילו להכ"מ באותן הקהלות היינו לבנות בהכ"נ חדשה במקום שלא הי' בהכ"נ מעולם אבל אחר שבנו במקום בהכ"נ הישנה אין לשנות, דהרי איתא בפסיקתא +הוא בירושלמי שבת פי"ב ה"ג+ והקמות את המשכן כמשפטו אשר הראת בהר וכי יש משפט לקרשים אלא קרש שזכה להנתן בצפון לא ישתנה לתנו לדרום, ומכאן פסק מהר"ל ללמוד מזה לנסרים שעושים מהם סוכת מצוה ונ"ל אע"פ שמוסיפים על העיר ועל העזרות [כשבועות י"ד ע"א] וממילא ישתנו הענינים מ"מ לא ישתנה הניתן בצפון לתנו בדרום והניתן באמצע להסיע ממקום, שהרי בית שני היה גדול מבית ראשון [כ"ב ג' ע"א] ואפ"ה לא נשתנו העמדות הכלים מזבח ומנורה ושולחן לא נשתנו מן האמצע, אע"פ לפי ערך הבנין של עכשיו יהיה האמצע להלאה מהאמצע שהיה בבהכ"נ הישנה מ"מ אותו בהכ"נ זכה להיות בימה שלה באמצעה כמו קרש שזכה בדרום וכ', והכלל החדש אסור מן התורה בכל מקום

תלמוד בבלי מסכת יומא דף לג עמוד ב

דתניא: שלחן בצפון, משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה, ומנורה בדרום משוכה מן הכותל שתי אמות ומחצה, מזבח ממוצע ועומד באמצע ומשוך כלפי חוץ קימעא

ש"ת משיב דבר חלק א סימן טו

ע"ד אשר עלה על רצון אנשים אחדים מעדתו להעתיק הבימה שבבהכ"נ הגדולה הבנויה באמצע ולהעמידה סמוך לאה"ק, הנה מלבד אשר כל חדש אסור ומה גם בבהכ"נ מקום אסיפת המון רבה אין זה אלא לרועץ וגם לחורבה, דיש כמה אנשים אשר לא ניתן לדעתם להבחין בין קלה לחמורה ובהתפעלות על שינוי קל יגמרו אומר שנשתנה חלילה התורה, הוסר משוכתה והיתה ח"ו לבערה. מלבד כ"ז נראה לי גם לפי הדין אסור לשנות בכמו אלה. הן אמת שמרו הכ"מ (פי"א מהל' תפלה) כתב דבמקומות שבתו כנסיות קטנים וכל העם שומעין יותר נוי הוא להיות הבימה מצד א' מלהיות באמצע, וכן הוא מקום לומר במ"ש הרמ"א או"ה (סי' ק"ל) בזה"ל ומעמידין בימה באמצע ביהכ"נ שיעמוד עליו הקורא בתורה, וישמעו כולם עכ"ל. ולפי"ז הטעם אפשר לומר דבסודר הטעם יכולין לשנות המנהג

אבל כשנדקדק לשון הרמב"ם ז"ל בזה אינו כן וז"ל ומעמידין בימה באמצע הבית כדי שיעלה עליו הקורא בתורה או מי אשר אומר עליו לעם דברי כבושין, כדי שישמעו כולם, וכשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת מעמידין אותה באמצע כו' ופי' התיבה כבר כתב מרן הכ"מ שהוא השלחן שהס"ת מונח עליו ופי' באמצע היינו באמצע הבימה וע"ז לא נתן הרמב"ם טעם כלל וכי בשביל שהיא סמוכה מצד אחד יותר מעט כפי רוחב הבימה אינה נשמעת לצד השני אלא ודאי טעם אחר יש בזה, שקרה"ת יהיה מכוון נגד ההיכל וכאשר יבואר [ופי' באמצע הבימה היינו בקו השווה מצפון ודרום ולא באמצע לענין מזרח ומערב וכן המנהג פשוט, ולא כמו שדחק בזה מרן הכ"מ וכתב בזה"ל ואעפ"י שאין מעמידין עכשיו הס"ת באמצע הבימה אפשר שנהגו כן לכבוד הזקנים, והוא תמוה למאי חשו היום בהמנהג לכבוד הזקנים יותר מאשר חשו מלפנים אלא ודאי אין בזה שינוי כלל ומתחלה לא היה המנהג אלא לכיין באמצע רוחב הבימה היינו בין צפון לדרום, ובאורך היינו למזרח ולמערב אין מנהג כלל] וגם יש לדעת דעיקר הטעם כדי להשמיע לכל בני הכנסת לא שייך כ"כ לקה"ת שהרי לא עשו בימה לכ"ג בעזרה ביה"כ כמו שעשו בימה למלך שקורא כדי להשמיע לכל בני העזרה וכן לא מזכר בשום מקום שלא להיות עולה לתורה אלא מי שקולו רם שישמעו כל בני בהכ"נ אפי' בזמן שקרא בתורה מי שהיה עולה ועיקר הבימה שבא כדי להשמיע לכל העם אינו אלא בשביל האומר לעם דברי כבושין, וממילא קורין גם כן שם, שטוב הוא להשמיע, מעתה ע"כ הפירוש בדברי הרמב"ם ז"ל, כאשר מעמידין הבימה באמצע ביה"כ"נ בשביל אותו הטעם, כדי להשמיע לכולם ממילא מעמידין התיבה על הבימה, וצריך שיהא באמצע עפ"י דין, ומשום טעם אחר כאשר יבואר, ואלמלא הבימה שדרכת להיות למי שהוא אומר דברי כבושין היו מביאין התיבה שיש בה ס"ת בשעת קרה"ת לאמצע ביה"כ"נ נגד ההיכל ואח"כ היו מסלקין התיבה שהרי סתם תיבה ניטלת ומטולטלת, אך עכשיו שעושין בימה והוא בנין מעמידין התיבה עליו ושוב אין מסירין אותה שהרי אינה מקצרת עוד רוחב ביה"כ"נ. ולפי דברינו עתה שהתיבה צריך להיות באמצע עפ"י דין בלא טעמא כמבואר בהרמב"ם ולפי מנהגנו לקרות בתורה על הבימה דוקא ממילא יש לעשות הבימה באמצע ביה"כ"נ נגד ההיכל, ועיקר הטעם שקריאת התורה צריך להיות באמצע ביה"כ"נ, נראה משום דהשולחן שקורין עליו הוא במקום מזבח שבעזרה כמש"כ הגר"א ז"ל בס' תר"ס דמש"ה אנו מקיפים כלולב את הבימה, וס"ת שעליו כמו שהיו מקיפין את המזבח בעזרה, מעתה כמו שהמזבח היה עומד הרחק מקה"ק ומכוון נגד הארון שהוא באמצע ההיכל לר' יהודה בפ"ק דיומא (ט"ז) כר עלינו להעמיד את השולחן רחוק מן הארון ומכוון נגדו, זהו הנראה לכוון בדעת מאור עינינו הרמב"ם ז"ל, ואח"כ מצאתי גם בחתם סופר או"ח (סי' כ"ח) שכתב כן

ערוך השולחן אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ (סא)

כתב הרמב"ם בפ"א מתפלה דין ג' מעמידין הבימה באמצע הבית כדי שיעלה עליה הקורא בתורה או מי אשר אומר לעם דברי כבושין כדי שישמעו כולם וכן פסק רבינו הרמ"א בסעיף ה' וחדשים מקרוב באו לשנות מנהגי ישראל לעשות הבימה מן הצד ועונשם מרובה שבלי טעם ודעת משני מנהג קדום שגם השכל מוכיח עליו והם כמו להכעיס רוצים לשנות והטוב בעיני ד' שלא לשנות מנהג אבות ועל זה נאמר [דברים לב, ז] שאל אביך ויגדר

ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ה (סב)

באמצע בהכ"נ - כן מבואר ברמב"ם וטור ומנהג קדום הוא ומקורו במסכת סוכה נ"א ע"ב כמו שכתב הגר"א ובעו"ה באיזה מקומות פרצו מנהג קדומים זה והתחילו לעשות הבימות סמוך לארון הקודש מפני שרצו לילך בדרכי העו"ג כמו שעושין בהיכלות שלהן [שקורין טעמפילן] ויש לקרוא עליהן וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות וכבר האריכו הפוסקים האחרונים בגנות האנשים האלה עיין בתשובת ח"ס סימן כ"ח ותשובת מחולת המחנים ותשובת אמרי אש

שו"ת בצל החכמה חלק ב סימן טט (11)

הרמ"א (או"ח סוסי' ק"נ) כ' וז"ל, ועושין בימה באמצע ביהכנ"ס שיעמוד עלי' הקורא בתורה וישמעו כולם כו' ע"כ, וכ"ה גם ברמב"ם (פי"א מהל' תפלה ה"ג) ובטור (שם). ולהך טעמא נראה דאפי' כשאינו באמצע ממש שפיר דמי ועיי' כ"מ (שם). ועיי' שו"ת ח"ס (חאו"ח סי' כ"ח) שכל דהבימה שקורין עלי' פרשת הקרבנות הוי כמו מזבח שהי' עומד מכוון בין המנורה לשלחן ע"ש. וראיתי למר ברי' בשו"ת מכתב סופר (חאו"ח סי' א') שכל דהבימה שעלי' קורין בתורה היא דוגמת המזבח הנחושת שהיו מקריבין עליו קרבנות במקדש, כי עסק התורה חשוב כקרבן כבמנחות ק"י. כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה, מנחה, חטאת ושלמים כו'. ומזבח הנחושת הרי הי' עומד מכוון באמצע אורך העזרה, כי מכותל מזרח עד למזבח כ"ב אמה וכן ממנו עד האולם כבמתני' דמס' מדות (פ"ה מ"א) ע"ש. לפי"ז ראוי לכתחילה לדקדק שתהי' הבימה באמצע ביהכנ"ס בדקדוק, אך הרי בשו"ת מכתב סופר (שם ד"ה אחרי), כ' כי התיבה הגדולה העומדת על הבימה להניח עלי' ספר תורה הקדושה לקריאת התורה, היא דוגמת למזבח הנחושת והיא הנקראת בפי כל "שלחן". על שם הפסוק ביחזקאל (מ"א, כ"ב) זה השלחן אשר לפני ה' ע"ש. וא"כ לכאורה על השלחן שעלי' קורין בתורה הי' ראוי להקפיד להעמידה באמצע הבימה ולא על הבימה, מכיון שהשלחן הוא דוגמת המזבח הנחושת ולא הבימה, וכיון שדרכינו להעמיד השלחן בקצה הבימה הסמוך לארוה"ק, א"כ כשנדקדק שהשלחן שעל הבימה יהי' באמצע ביהכנ"ס בדקדוק, תהי' ממילא רובה של הבימה בחלק ביהכנ"ס שהוא סמוך אל הפתח. ומ"מ מלשון הרמב"ם (פי"א מהל' תפלה ה"ג) שכל ומעמידין בימה באמצע הבית כדי "שיעלה עליה" הקורא בתורה כו', ומלשון הטור והרמ"א שכל, שיעמוד עלי' הקורא כו', משמע שהבימה שעלי' הקורא עומד צריך להיות באמצע ולא התיבה שעלי' מניחים הס"ת לקרות בו. והטעם נלענ"ד בס"ד, כי הבימה קבועה במקומה אם ע"י בנין אם ע"י כובדה, נמצא הוי דומיא דמזבח החיצון שהי' בנוי במקומו, משא"כ השלחן שהיא התיבה שעל הבימה אינה קבועה, וכמו שהי' בגג המזבח מקום מערכה כ"ד אמה על כ"ד אמה כבמתני' (פ"ג דמדות מ"א) ולא הקפידו להקריב עליו באמצעו דוקא, אלא פעמים הקריבו בחלקו הקרוב אל ההיכל ולפעמים בחלקו הקרוב לכותל העזרה, כן גג הבימה כולו ראוי להעמיד עליו התיבה, ומה שמעמידין אותה בחלקה הסמוך לארוה"ק אין זו קביעת מקום וכמש"כ, כ"ג נכון בס"ד. מתוך מש"כ מוכח ממילא ג"כ, כי כאשר מודדין אורך הבימה כ"ס כדי להעמיד הבימה באמצע אורכו, יש למדוד את כל האורך שמהכותל שבצד הכניסה עד הארוה"ק ולא רק עד המדריגות שלפני הארוה"ק, שהרי בין האולם והמזבח היו ג"כ מעלות כבמתני' (פ"ג דמדות מ"א)

שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן ד (12)

הנה הלכה זו דהעמדת בימה באמצע בהכ"נ, היא הלכה פסוקה ברמב"ם (פי"א מהל' תפילה ה"ג), ובש"ע (או"ח סי' ק"נ) ברמ"א (בסוף הסימן), ובלשון ומעמידין בימה באמצע וכו' ברמב"ם שם, ועושין בימה באמצע בהכ"נ ברמ"א שם, ולא אמרו ונהגו, מוכח דדינא קאמרו ולא רק מנהגא, ומקור נפתח מדברי הש"ס בבלי וירושלמי (סוכה דף נ"א ע"ב), בבהכ"נ אלכסנדריא של מצרים, דבימה של עץ הי' באמצעותה. והנה בש"ס לא הזכיר טעמו של דבר, דאף דבקשר לזה, איתא שם וזמן הכנסת עומד עלי', מ"מ אין לומר דמשום טעם זה הי' צריך להיות הבימה באמצע כדי שישמעו כולם, דהרי החזן אין הכוונה שליח צבור, אלא שמש הצבור, כמו שפי' רש"י, ולא לקרות בתורה בא שם, אלא להניף בסודרין, ואדרבה יש להזכיר משם, דאף בלתי טעם דכדי שישמעו, יש לקבוע הבימה באמצע, וכמ"ש החת"ס (או"ח סי' כ"ח), כיון דבלעדי זאת לא שמעו כל הקהל, שהצריכו להניף בסודרין, ככה היו יכולין לראות הנפת סודר מהסוף כמו מהאמצע, ואם לא הי' די בסודר א', יעמידו שנים עיי"ש, ואם תאמר דמ"מ כיון דאפשר, דמהאמצע הי' די בהנפת אחד, ואם הי' עומד למעלה, היו צריכים להנפת ב', על כן היו רוצים למעט בהנפה, דזה אין סברא, כיון דזקני העדה, יושבים למעלה א"כ ע"י העמדת הבימה באמצע, הוי רחוק מהבימה לכל צד בשוה, וממילא כמו שלא היו שומעים הרחוקים שבצד מערב, כן לא היו שומעין את הקורא הרחוקים מצד מזרח, ובודאי לא היו דעת זקנים נוחה, מה שלא היו שומעין ברכת התורה, וכמבואר בתוס' (סוכה שם / מס' סוכה דף נ"א ע"ב /) בשם הירושלמי, דלברכת קריאת התורה היו צריכים להנפת סודרין, ואם לא הי' הקפידא דוקא באמצע, אלא משום השמיעה, יותר הי' נכון בדון דשם, להעמיד הבימה סמוך למזרח, כדי שישמעו הזקנים, ולהניף בסודרין א' או ב', כדי שיראו כל העדה, אלא ע"כ ההעמדת בימה באמצע, היא מצוה בלתי תלוי' דוקא בטעם הנ"ל

אמנם ברמב"ם שם /רמב"ם פ"א מהל' תפילה ה"ג/ איתא הטעם, דע"כ מעמידין הבימה באמצע הבית, כדי לעלות
 עלי' הקורא בתורה וכו' כדי שישמעו כולם, עיי"ש, וכנראה שע"ז סמכו אותם הקהלות, לומר כיון שבטל הטעם בטל
 ג"כ הדין, וכדברי הכ"מ, אבל לדברי החת"ס דנשתבשו בזה, צ"ל דאין כונת הרמב"ם לומר דאין טעם אחר בזה,
 אלא דחזא מתרי או תלת או יותר טעמי נקט, והנה גם הגאון בתשו' אמרי אש חלק או"ח סי' ז' בהצעת דבריו
 החוצבים מלהבות אש על המתחדשים הנ"ל, כתב ליישב את הקהלות שהביא הכ"מ הנ"ל, במה שנוגע לטעם
 הנ"ל, דדומה למזבח, וגם משום דמסבכים הבימה בחג הסוכות, כתב די"ל דהם סוברים, דאין חובה לעשות בימה
 זכר למזבח, ואף אם הבימה אינו באמצע, מ"מ תהא הקפה בלולב זכר להקפת מזבח עיי"ש, וש"מ מזה, דעל
 שיהא מקשה אחת עם ארון הקודש כמו שעושים המתחדשים גם המה לא עלו על דעתם להקל, דאז א"א לעשות
 הקפה לבימה כלל, והקפת בימה בלולב היא דבר המפורש בש"ע ופוסקים (או"ח סי' תר"ס ותרס"ד ותרס"ט) והם
 תקונים גדולים כמבואר בספרים הקדושים וכ"ז לדידהו, אבל למעשה אמצעי דוקא כדלהלן. ובספר דברי ירמ' (מהגאון מוה"ר מאוהל, על הרמב"ם ה' תפילה פ"א), השכיל לומר בטעמא דמילתא, דיהי' בשעת הקריאה
 כדוגמת כל ישראל אשר יחנו סביב על דגליהם לאהל מועד אשר שם התורה וקדש הקדשים היכל ד', כליל כל
 הקדושות, והאמצע מורה הנקודה אשר מהם תצא הכל, ולה הכל פונה עיי"ש. והיוצא מהנ"ל דיש כמה טעמים
 לשבח, דאמצע דוקא, ובכל בהכ"נ באין חילוק בין גדולה לקטנה, ורק הרמב"ם מוסיף עוד טעם לשבח, כדי
 שישמעו, אבל מ"מ אף אם טעם זה בטל, הדין אינו בטל, וי"ל דמהאי טעמא, לא איתא בש"ס שום טעם לזה, כדי
 שלא נבוא להקל לומר, דהיכא דל"ש הטעם, בטל הדין, אמנם באמת הרמב"ם בעצמו זהר בזה, במה שכתב עוד
 תוך כדי דבור שם, /רמב"ם הל' תפילה פ"א הל"ג/ דכשמעמידין התיבה שיש בה ס"ת, מעמידין אותה באמצע,
 ובה לא כתב הטעם דכדי שישמעו כולם, וגם לפי מה שפי' הכ"מ שם, דהכוונה, דמניחין התיבה שעלי' מעמידין
 הספר תורה בשעת קריאת התורה באמצע הבימה, שם ל"ש הטעם, דכדי שישמעו, דבודאי אותה חלק שמד' אמות
 מקום אורך ורוחב התיבה, לא מעלה ולא מוריד בזה, אלא ע"כ ש"מ דיש עוד טעמים משגבים במה שצריך להיות
 באמצע, וממילא הת"ד לענין העמדת הבימה באמצע בהכ"נ, אך על הרמ"א (שם /שו"ע או"ח/ בסוסי' ק"נ) צ"ע
 דהביא הטעם דכדי שישמעו, ולא הביא מסקנת דברי הרמב"ם לענין העמדת התיבה באמצע, ולא חשש דיבואו
 לטעון, דהיכא דל"ש הטעם ל"ש הדין, אלא דמכל מקום כיון שהמחבר בש"ע לא הביא הדין דבימה באמצע, וע"כ
 דאזיל לשיטתו בכ"מ, דהדבר תלוי במנהגא, ודוקא בזמנם שהיו ביהכ"נ גדולים, א"כ הרב בהג"ה שהעתיק זה דין,
 ע"כ חולק עליו בזה, וס"ל דהוי כן מדינא, באין חילוק בין גדול לקטן, וממילא שוב אנו חוזרין לקבלתנו, שקיימו וקבלו
 עלינו, לקיים את כל האמור עם הספר הרמ"א ד"ל, ובה נבוא למש"כ כהד"ג שליט"א שישנם שם אותם שאומרים,
 שבחתם סופר שם מפורש שבבהכ"נ חדש מותר לשנות, תמיחני מאד, האיך יכולים אלו להפוך דברי א"ח, לומר על
 דבר המפורש, מהיפוך להיפוך, ויש לדונם לכף זכות, שלקחו כן מדברי השד"ח שם, שכתב, שמשמע קצת מד"ק
 (של החת"ס), שאם הוא בהכ"נ חדש ממש, שלא הי' שם מקודם בהכ"נ, וגם עמה מועטים ורוצים לעשות הבימה
 בסוף בהכ"נ, יש להם על מה שיסמוכו עיי"ש, אבל חוץ מזה דהוא כתב רק דמשמע קצת, ובתוך כדי דבור הביא
 מגדולי האחרונים דצווחו ככרוכי' על אותם המחדשים, ועוברים על כמה איסורי דאו', ושמוכח מדבריהם שגם
 בבהכ"נ חדש הדין כן, עוד הרי התנה דוקא אם עמה מועטים, שכן מבואר שם בחת"ס, עפי"ד הכ"מ, וא"כ שוב אנו
 צריכים לשיעורים, מה נקרא מועט ומה נקרא מרובה, ועוד כתב ודייק דוקא בסוף בהכ"נ, והיא עפ"י דברנו למעלה
 בשם הג' מוהרש"ס, אבל לקבוע ביחד עם האה"ק, מאן זכר שמי', - אמנם באמת לא ידעתי אף גם משמעות קצת
 בדברי החת"ס כן, דהרי אדרבה מפורש שם להיפוך, שהחליט דנשתבשו הקהלות הנ"ל שהביא הכ"מ, ורק כתב
 ליתר שאת, שאפילו לשיטתם, לא שייך זה דתלי"ת לא נתמעטו הצבור, וגם דבריהם לא נאמרו רק בבהכ"נ חדש,
 וכ"ז לשיטתם, אבל להלכה לא ס"ל כן, וכמו שסיים בזה הכלל החדש אסור מן התורה בכל מקום, היוצא מכל הנ"ל,
 דמצות העמדת הבימה באמצע בהכ"נ, בין בגדולה ובין בקטנה, יש בזה בין מצד ההלכה, דלא כהקהלות הנ"ל, ובין
 מצד המנהג, דאל תטוש תורת אמן, נוסף ע"ז איסור העמדת הבימה אצל האה"ק, דכ"ע מודו ואף להקהלות הנ"ל
 דאסור, וכל זה אף אם לא הי' כוונתם להתדמות ומכ"ש כעין מד"ד, דכל המשנים משום שרוצים להשוות עם הגויס,
 בלי שום ספק, והוי אביזרי' דע"ז כמ"ש כהד"ג, ויש לקרוא עלייהו וישכח ישראל עושיהו ויבן היכלות, וכמ"ש בס'
 משנה ברורה (שם סי' ק"נ בביאור הלכה), ולא רק את הבימה באמצע רצונם לעקור, אלא מגמתם לעקור את הכל
 אחת לאחת

והגאון הנצי"ב בשו"ת משיב דבר (תאו"ח סי' טו) כתב, אודות אנשים שראו להעתיק הבימה של בהכ"נ הבנויה באמצע, ולהעמידה סמוך לארון הקדש, הנה מלבד שכל חדש אסור, מלבד זה נראה לי שגם ע"פ הדין אסור לשנות בכיו"ב.... נראה שעיקר הטעם שהבימה צריכה להיות באמצע, מפני שהיא במקום המזבח שבעזרה, וכמ"ש בטוש"ע (סי' תרס) ובביאור הגר"א שם וכו', ושו"ר שכ"כ החת"ס (סי' כח) וכו'. עכת"ד. אולם הדבר קשה להוציא דין ע"פ דרשות שלא הזכירו בדברי הרמב"ם והראשונים, ולחלוק ע"פ זה על דברי מרן הכ"מ. שתפס עיקר כלשון הרמב"ם שהוא כדי שישמעו כלם. והאמת ניתנה להאמר שכל מה שהרעישו גאוני ישראל בארצות אשכנז להקפיד על העמדת הבימה באמצע בהכ"נ, עיקר כוונתם כנגד הריפורמים למיניהם שהיתה להם כוונה זדונית בבתי הכנסת לדמותם ולהשוותם לכניסיות ולבתי תפלות של הנוצרים, ועליהם נאמר וישכח ישראל עושהו ויבן היכלות ולכן יצאו גאוני ישראל כנגדם בכל תוקף, עם כמה חרמות ואיסורים להתרחק מהם ומהמונם, ובעוז ותושיה עמדו בפרץ נגד מחללי כרם ה' צבאות, בקעה מצאו וגדרו בה גדר, וכן מבואר בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' קסה), שהבונים בהכ"נ ומעמידים הבימה סמוך לארון הקדש, ומכוונים מעשיהם למנהגי עבודת שאר האומות, ומדמים עצמם להם, עוברים על ובחקותיהם לא תלכו וכו', ונאמר, השמר לך פן תנקש אחריהם וכו'. ואפילו אם עושים כן להרווחת המקום אף שאין הדבר ברור שיש בזה משום ובחקותיהם לא תלכו, אבל י"ל שלכל הפחות יש בזה משום מראית העין, ואפי' ברבים איכא חשדא בכה"ג, ועוד שהואיל ואבותינו נהגו מאז ומעולם לעשות הבימה באמצע, אין ראוי לשנות מנהג אבותינו אשר מעולם, וכשעושים כן מוכחא מילתא שעושים כן כדי להדמות לעכו"ם וכו'. ע"ש ובשו"ת שרידי אש ח"ב (סי' קנד) כתב, שהדבר ברור שמה שאסרו לשנות מקום הבימה, אינו אלא מצד המנהג, שכן נהגו רבותינו ואבותינו מדורי דורות, ומ"מ נראה שאם עברו הגבאים ועשו כן מותר להתפלל שם, וידוע לי שיש ששינו מקום התיבה ואעפ"כ לא נמנעו הרבנים להתפלל שם. ע"ש. אבל בשו"ת מהר"ם שיק (תאו"ח סי' עא) החמיר בזה. ע"ש. והנה ראיתי בשו"ת כנף רננה (סי' ט) שכ', שאף שמרן הכ"מ לימד זכות על הקובעים את הבימה בסוף בהכ"נ, מ"מ אף לדבריו אין לקבוע הבימה סמוך לארון הקדש, מכיון שמבואר בש"ע (סי' קמט) שצריכים ללוות הס"ת מן ההיכל לבימה, ומן הבימה להיכל, שזהו כבוד התורה, ואם קובעים הבימה למעלה סמוך לארון הקדש הרי מוציאים את הס"ת ומחזירים אותו בלי שום לוית חן וכבוד, ומחזי כמשוי, ודבר זה אסור, ובלא"ה נראה שאין כוונת הכ"מ אלא לענין שא"צ שתהיה באמצע ממש, שאף אם סמוכה קצת לצד צפון או דרום שפיר דמי, אבל לקובעה למעלה מהאמצע לצד מזרח אסור גמור הוא, שהרי מנהג כל ישראל להקיף הבימה בחג הסוכות, זכר למקדש, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ז מה' לולב הכ"ג), והבימה דוגמת המזבח שהיה באמצע מן המזרח למערב, ואסור לעשות באופן אחר. עכת"ד. לפ"ז נראה שבמקומות שאין ריפורמים מצויים שם כמו במצרים ובמרוקו וכיוצא בהם יכולים לסמוך על דברי מרן הכסף משנה להקל בזה, כשיש צורך בדבר משום נוי והרווחת ביהכ"נ. דבכה"ג לא גזרו גאוני אשכנז. הילכך אין לחוש במקומינו להקפיד לבנות הבימה של בהכ"נ באמצע דוקא, וכמ"ש מרן הכסף משנה להקל, ואף שהאחרונים הבאים אחריו המציאו עוד טעמים להצריך שתהיה הבימה באמצע, אנו אין לנו אלא דברי מרן שקבלנו הוראותיו אף להקל. ועינינו ראו ולא זר כי בבתי הכנסת המרכזיים בקהיר ובאלכסנדריא היתה הבימה קבועה בסוף בהכ"נ, ולא באמצע, כי סמכו על מרן ורק במקום שמצויים ריפורמים יש לעשות גדר וסייג להתרחק מהם ומהמונם הרחק כמטחוי קשת. ועדיין יש לדון בנ"ד לפי מ"ש החתם סופר (סוף סי' כח) שאפי' לדעת מרן הכסף משנה י"ל שזהו זזקא לגבי עשיית הבימה בבית כנסת חדש, אבל אם אחר שנבנית הבימה באמצע בהכ"נ רוצים לשנות מקום הבימה אין להתיר, וכדאיתא בפסיקתא והקמות את המשכן כמשפטו, וכי יש משפט לעצים, אלא קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום. וכ"כ מהרי"ל שהמהר"ש היה מסמן את מחיצות הסוכה, שלא ישנה סדר עמידתן משנה לשנה, כדאיתא בירושלמי, קרש שזכה להנתן בצפון ינתן בצפון, בדרום ינתן בדרום. וה"נ בימה הנבנית באמצע אין להסיעה ממקומה וכו'. ע"ש. אולם בספר בכורי יעקב (סי' תרל ס"ק טז) כ' ע"ד מהרי"ל הנ"ל, שאין זה דומה כלל לההיא דהירוש', דבשלמא התם יש לצפון קדושה יותר מהדרום, שקדשי קדשים שחיטתן בצפון דוקא, ולכן אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה, משא"כ ברוחות הסוכה אין קדושה לאחת יותר מחברתה, ולכן אין בהרים לסמן, ע"ש. ולמדנו שכמה אחרונים ס"ל שאין לחוש לדברי החת"ס וסיעתו הנ"ל, ולכן נראה לענין הלכה, שאפילו אם קבעו התיבה באמצע, והוצרכו מאיזה סיבה להעביר התיבה לסוף בהכ"נ רשאים לעשות כן, אבל במקום שהריפורמים מצויים יש להקפיד שתהיה התיבה באמצע דוקא.

ש"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן מב (17A)

בדבר הבימה אין קפידא שיהיה באמצע בית הכנסת ממש, וכמעט שעוד עדיף שיהיה קרוב יותר לפנים דברוב פעמים אין המתפללין ממלאין כל ביהכ"נ ועומדים רובם יותר קרוב לפנים וממילא צריכה הבימה להיות באמצע עמידת המתפללין כיון שעיקר הטעם הוא כדי שישמעו העם קה"ת. ואם אין מנחין מטעם הפסד מקומות וכדומה צריך עכ"פ ריוח גדול להיות בין העמוד להבימה לכה"פ כדי שיוכלו להקיף את הבימה כטעם החת"ס

ש"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן מא (17B)

בדבר הבימה אם צריכה להיות באמצע ביהכ"נ ממש או שיש להתיר גם לעשותה מחובר למקום הגבוה ששם עומד ארון הקודש, הנה לטעם הרמב"ם פ"א מתפלה ה"ג שהוא כדי שישמעו כל העם קה"ת יש להיות באמצע ממש וכן איתא ברמ"א סימן ק"נ סעיף ה', אבל כתב הכ"מ שלכן בבתי כנסיות קטנים שנשמע גם כשהבימה היא בסוף ביהכ"נ רשאים לעשות גם שם כי אין זה ענין חיוב אלא לפי גודל ביהכ"נ. אבל משמע שבביהכ"נ גדול צריך לעשות באמצע שהוא במקום שנשמע קה"ת לכל העם במקום שהם יושבים ולא יועיל מה שיבטיחו כל הקהל להתקרב להבימה שיעמידו בסוף ביהכ"נ בשעת קה"ת כי אין לסמוך ע"ז ויש לחוש שיתעצלו מלהתקרב להבימה ויגרם זה שיעברו על מצות קה"ת והוא ממילא חיוב שיעשו בביהכ"נ גדול דוקא באמצע שהוא במקום שאפשר לכל אחד לשמוע קה"ת ממקומו, ובמדינה זו יש לחוש שיביא זה שיעברו על איסור מייקרעפאן /רם קול/ בשבתות וימים טובים כידוע שנפרץ זה בהרבה בתי כנסיות גדולים וגרם זה מחמת שלא עשו הבימה באמצע ואין יכולין הרחוקים לשמוע קה"ת וחזרת הש"ץ ודרשת הרב

ובחת"ס או"ח סימן כ"ח איתא עוד טעם מסברתו דהבימה הוא כמו מזבח הפנימי, ותמוה מש"כ למזבח הפנימי שהרי שני הדברים שדמי למזבח משום ששם קורין פרשת קרבנות ומה שמסבירים בחג הסוכות כמו שסבבו המזבח היה זה במזבח העולה והי"ל לומר שדמי למזבח העולה שהיה באמצע העזרה ועוד יותר מצומצם ממזבח הזהב שבהיכל, ואם מפני שהבימה היא בפנים ומזבח העולה היה בעזרה ולא דמי לו, א"כ אין לדמות לשום מזבח אך אולי שם מזבח אחד הוא וצ"ע בטעמו, אבל עכ"פ לטעמו וכן איתא גם במשיב דבר שהוא דמי למזבח יש נמי לעשות באמצע שכן היה מזבח הזהב בפנים ומזבח העולה בעזרה, אבל מכיון שהוא רק מסבא בלא מקור נראה שמטעם זה אין להחמיר שיהיה מצומצם באמצע וסגי שיהיה לכה"פ משור ממקום גבוה שנעשה לאה"ק מקום שיוכלו להקיף בריוח בלא דחק כי טעם הקפה יותר טעם ממה שקורין עליו באיזה שבתות דיני הקרבנות, אבל לקרב סמוך ממש למקום של הארון הקודש הוא אסור לחת"ס אף בביהכ"נ קטן, ואם הוא ביהכ"נ גדול שא"א לשמוע קה"ת כל אחד כשיושב במקומו מוכרחין לעשות באמצע שהוא במקום שיכולים לשמוע

ש"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן מב (17C)

בדבר בימה באמצע ודאי יש לעשות באמצע אבל לענין להתפלל בביהכ"נ שלא עשו באמצע איני רואה לאסור, ומה שאומרים שבאונגארן אסרו לא ידוע זה בברור ומסתבר שהיה זה רק במקומות ההם שעשו זה בשביל רעפארם כי במקומות ההם היה זה מהתחלות מעשה הרעפארמער הרשעים אבל במקומות אחרים שאין כוונתם בשביל רעפארם אלא בשביל שיהיו יותר מקומות ועוד טעמים כאלו אין לאסור מלהתפלל שם, כי אין זה מעיקר דיני קדושת ביהכ"נ אלא כדי שישמעו כל המתפללים קריאת התורה כמפורש ברמ"א סימן ק"נ וכן הוא ברמב"ם פ"א מתפלה ה"ג והכ"מ מיקל אף לכתחלה בבתי כנסיות קטנים להיות לצד אחד בשביל נוי עי"ש, ולכן אף שודאי לכתחלה צריך להשתדל שיעשו הבימה באמצע שלא לשנות ממנהג כל מדינותינו, ועיין בחת"ס או"ח סימן כ"ח שנתן עוד טעם חדש מסברתו במה שצריך באמצע ואף שאין טעמו מוכרח מ"מ לכתחלה יש ודאי לחוש לדבריו אבל לענין לאסור להתפלל גם לטעמיה אין שום מקום, ואם האמת כהשמועה שאסרו באיזה מקומות היה זה רק הוראת שעה במדינתם בשביל הרעפארמער ואם יש שני בתי כנסיות באחד הבימה באמצע ובאחד בצד אחד יש לקבוע מקום תפלתו בביהכ"נ שהבימה באמצע שהוא כהראוי והגון

18A) מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים הלכות בית הכנסת סימן קנ סעיף ה

ו ועושין בימה - ואין עושין יותר מ' מדרגות לבימה [זוהר ויקהל ע' שס"ט]

18B) שו"ת בצל החכמה חלק ב סימן סט

ובנוגע למספר המדרגות שעושין לבימה, עיי' מג"א (סי' ק"ג סק"ו) מזוה"ק ויקהל שאין עושין יותר מ' מדרגות לבימה ע"ש. משמע דפחות עושין ואין שיעור למטה. ועיי' שו"ת לבושי מרדכי (עדחהשו"ע סי' רל"ח) מזוה"ק שלח, שצריך לעשות שש מעלות דוקא, אלא שכ' שם שלא ראה מדקדקים בזה. וכאשר בנו ביהכנ"ס החדש פה קהלתנו יצ"ו, צויתי לעשות שלש מדרגות לבימה מצד דרום וכן מצד צפון ס"ה שש מדרגות. ולענד"נ לתת טעם נכון לזה עפ"י המבואר, כי הבימה שבביהכנ"ס היא דוגמת מזבח החיצון שהי' בעזרה וקרה"ת שע"ג הבימה היא דוגמה להקרבת הקרבנות ע"ג המזבח. והנה מבואר במתני' דמס' מדות (פ"ג מ"א) המזבח הי' ל"ב על ל"ב עלה אמה וכנס אמה וכו' עלה חמש וכנס אמה וכו' ע"ש. הרי שעד גג המזבח היו ב' מעלות וגג המזבח היתה המעלה השלישית, וכן כשעושין ג' מדרגות לבימה היו גג הבימה המעלה השלישית דומיא דמזבח החיצון ממש, כן נלענ"ד נכון בס"ד.

18C) שו"ת מנחת יצחק חלק ג סימן ד

ושוב כתב הגאון בתשו' אמרי אש שם /חלק או"ח סי' ז/, דבודאי לבאים בסוד ה', יש להם דברים רמים ונשגבים לטעם הבימה באמצע. שהבימה רומזת לדבר גדול, ולא להשמיע קול בלבד, וכמ"ש המג"א (שם בס' ק"נ) והא"ר בשם זוה"ק, שלא תהיינה מעלות הבימה יותר על שש, והיא כנגד שש מעלות לכסא, וכתב לפרש עפ"ד הרלב"ג (מלכים א') בתועלות הראשונות, (בתועלת השלשים וחמשה), דכסא שלמה המע"ה בשש מעלותיו באו להעיר, שהשיג בחכמתו כל מה שתחת המדרגה השביעית, והוא אשר לא יושג מצד עוצם מדרגתו עיי"ש, וכיון שכל מה שהשיג שהע"ה הי' באמצעות התורה כמ"ש הרמב"ן (בהקדמתו לפי' התורה), א"כ נאה לשום התורה על בימה, ולאמר עלי' שהוא לעומת שש מעלות לכסא, אם כן מי ימלא לבו לשנות מאומה אשר הנחילנו אבותינו הקדושים בזה עיי"ש

18D) שו"ת יביע אומר חלק ח - אורח חיים סימן יז

וע"פ הקבלה צריך לעשות שש מדרגות לתיבה, על שם שש מעלות לכסא, כמבואר בזוה"ק (פר' ויקהל דף רז ע"א), אלא שאין זה לעיכובא, והיום אין נזהרים בזה, וכמ"ש החיד"א במחב"ר בקונט' אחרון (סי' קנ).